

Anulu I.

N^{ro} 6.

Fói'a basericésca.

Organu

pentru cultur'a religiosa a clerului si a
poporului.

Redigeata de

Dr. **Alesandru V. Gram'a.**

BCU Cluj / Central University Library Cluj

25 Martie 1883.

Cuprinsulu:

Misteriele si retacirile cugetarei. — Santulu Sacramentu alu Marturisirei. —
Necesitatea bibliotecelor tractuali. — Poetulu Schiller si judecat'a din urma.—
Documente relative la istori'a bisericeii noastre. — Contemplatiune in tempu
de vigelia. — Multumita publica. — Avisu.

Apare in 10 si 25 st. n. a fia-carei luni.

Pretiulu pre unu anu **3 fl.** v. a.

Blasiu, 1883.

Tipografi'a Seminarului gr.-cat. in Blasiu.

Misteriele si retacirile cugetarei.

Singurelu in chiliutia-mi meditam profundu si greu,
Ce-i natur'a? ce-i fiinti'a si'n fine ce-i Ddieu?
Mai voiam se aflu érase, ce-i intregulu universu,
Care uneori se pare cà-i mai multa decâtu perversu?
Cugetu-mi sburá 'n placere dela ceriu josu pre pamêntu,
Care tote suntu create de unu Ddieu prea sântu,
Câci si ceriulu si pamêntulu, universulu si fiinti'a
Suntu un'a jocareia 'n spatiuri fiendu negata providinti'a!

Geologii ni spunu noue, cà pamêntulu a fostu focu,
Dar', cà cine-a facutu foculu, eli nu cugeta de locu;
Eli ni-arata 'n hipotese totu procesulu de formare,
Est'a inse dupa densii inceputu si fine nare.
N'are nici o guvernare e in spatiu retacitoriu,
Are lege de miscare, n'are inse domnitoriu;
Legca inse totudeuna presupune autoru,
Dupa densii legea lumei n'are nici legislatoru.
E uritu a fi in lume cá nemic'a fora scopu
Cá unu verme'n retacire pre-ahu fatalitatei opu.

Dupa filosof'a céta omu-i fiéra cu ratiune
Fara scopu, cu viétia scurta, retacindu cá tote'n lume.
Universulu plinu de stele, plinu de apa si de focu
Cum dîcu eli, desi cu lege, piere de-a'ntemplarei jocu.
La omu mintea cea frumoasa eli o vedu, dar' nu sciu spune
Cine-a dat'o creaturei, cine-a facutu tote'n lume.
Invetiatiu'ncurca tóte: lege, ceriu, pamentu si fire
In unu chaosu fara fine, fora Domnu Domnedieire,
Pon' ajungu la intrebarca: Ce-o se fia aste tóte,
Cându pamentulu se va sparge? Ce-o se fia dupa morte?
Cându ajungu aci se'ncurca, credu in raiu si'n Ddieu,
Si dorescu atunci si iadulu cu totu chinulu vecinicu greu,
Numai astfeliu se nu fia, cum au scrisu in a loru cârti;
Atunci credu, cà omulu are, nu un'a, ci doue pârti.
Si li place-a crede tóte, câte suntu d'in nemorire,
Numai nu dísele sale despre a omului fire;
De-aru poté se strîng'atunci, numai decâtu ar' dá préda
A loru cârti d'in tota lumea focului, cá se le arda.
Cugetandu aceste somnulu m'a cuprinsu
Adormitu visasem dulce mǎretiu visu:

Vedeam de ceriu mai susu
 Unu tronu de auru pusu;
 Pre tronulu luminatu
 Pre-alu lumei imperatu,
 Lânga densulu nori si stele,
 Sóre, luna, floricele,
 Pesci si paseri, animale
 Se supuneau voiei sale.

Si am dîsu de inchiare: Este unu Ddieu prea bunu
 Ce'n a Lui omnipotentia a facutu pamentu si ceriu,
 Si, cà multe'n asta lume pentru omu suntu unu misteriu!

Corneliu P. Pecurariu.

Santulu Sacramentu alu Marturisîrei.

de Alessiu Viciu prof.

Marturisîrea pecatelorî in form'a ei de astadi — marturisîrea secreta — existe inca dela inceputulu santei biserice. má zelulu crestiniloru, in primii trei secli, a datu nascere marturisîrei publice. Acést'a inse fû abrogata prin lege, pre candu marturisîrea secreta s'a regulatu asiá, cà fia-care credinciosu de ambe sexe, ajunsu in etatea discretiei, se-si marturisésca pecatele celu pucinu una data intr'unu anu — la Pasci (v. conc. IV. Later.) Conf. si Conc. Trid. Ses. XIV. can. VI.

„*Marturisîrea dice S. Augustinu Episcopulu din Hippo, este spaim'a infernului, conducatori'a spre mantuire, sperarea toturorî crestiniloru*“, nu e mirare dara cà infernulu a misícatu tota piatr'a spre a impiedecá practic'a santei marturisîri. Erorile si calumniele radicate asupr'a acestuî s. sacramentu au fostu refrante de ss. parenti si de apologetii santei biserice. Cu tote aceste gurele sacrilege calumnicza si astâdi respandindu erori atâtu cu respectu la institutiunea domnedieesca câtu sí cu respectu la necesitatea marturisîrei. Ce e dreptu, erorile se afla mai cu séma între omenii pretinsi culti, omeni de rea vointia, càrora li este rusíne sí ce-vá umilitoriu a-se plecá inaintea preotului, carele in acestu s. sacramentu este ministrulu sí locutienatoriulu lui Ddieu, asiá câtu „*Sierbulu pronuntia inaintea Domnului: Ceriulu asculta judeca'l'a pamentului, pentru-cá se dè a s'au, acolo susu se confirmu, cea ce s'a decisu aci diosu*“ (S. J. Chrisost. Cart. despre Preutia).

„E destulu a se marturisí lui Ddieu“ striga omenii de rea credintia si o repetu pre tote tonurile, vrendu a aruncá unu osu conscientiei, carea-i musíca. — „Marturisîrea este una inventiunc omenésca“, — „blasfemia,“ altulu mai temerariu. —

E tempulu consantítu penitentiei, candu s. biserica ne oblega sub pecatu de morte a ne marturisí pecatele; prin urmare e si tempulu celu mai acomodat, cá se intempinámu si noi erorile si calumniele in contr'a marturisîrei

demustrându pre cale dogmatica si istorica institutiunea domnedieesca a s. sacramentu alu marturisirei, si se refrangemu calumniile, se deslegămu dubietătile referitorie la originea si necesitatea acestui s. sacramentu.

I. Anticitatea marturisirei.

Mai înainte de ce Mantuitoriulu a inaltiatu marturisirea la demnitate de sacramentu, acést'a fû pre-intipuita de protoparintii nostrii supusi legeri naturali. Intru adevèru: indata dupa calcarea preceptului Adamu marturisi peccatulu, cã *a mancatu* din fruptele pomului celui opritu si spune impregiurarea cã Ev'a i-a datu. Acést'a marturisesce Domnului cã sierpele o a insielatu si *ea a mancatu* (Fac. 3). SS. J. Chrisostomu, Gregoriu, Ambrosiu si alti parinti recunoscu si invetia, cã acést'a marturisire a protoparintiloru in paradisu, fû prim'a figura, umbra, a marturisirei sacramentale.

Trecundu la legea scrisa se observămu mai antăiu, cã multe adevèruri ale stei nostre religiuui crestine i-a placutu lui Ddieu a le revelá mai antăiu in Testamentulu Vechiu in umbra si figure, astu-feliu si s. sacramentu alu marturisirei fû adumbritu si pre-intipuitu prin unu feliu de marturisire si prin sacrificie impuse de Ddieu in legea mosaica. Conf. Catechismus ex decreto Concilii Trid. p. 256. „quod si etiam veteris testamenti figuras exquirimus, sine dubio ad peccatorum confessionem videntur pertinere varia illa sacrificiorum genera, quae ad expianda diversi generis peccata a sacerdotibus fiebant.“

In cartea Numeriloru (c. 5. v. 6—7, se cetesee: „Deea ver unu barbatu seau ver una muliere vá fi facutu ver unu peccatu, seau din negligentia a calcatu mandatulu Domnului, *si voru marturisi peccatele*“. La Sir. (4 28): „Nu-ti fia rusine *a-ti marturisi peccatele*“; apoi (17. 23): „Dela celu mortu cã dela celu ee nu este a pieritu *marturisirea*“ . . Si mai chiaru in cartea proverb. (c. 28. v. 13): „*Cene -si va fi ascensu faradelegile nu se va indreptá; ér' acel'a care le va fi marturisiru vá dobandi indurare*“. In psalm. 31. 5. „*Fora-de-legea mea am cunoscutu si peccatulu meu mi l'am acoperitu*“, si mai incolo: „*dís'am marturisi-coi asupr'a mea fara de legea meu Domnului, si tu ai lasatu pagánatatea inimii mele*“.

Se scie apoi, cã Judeii aveáu sacrificia de curatire si espiatorie diverse dupa diversitatea si speci'a peccatului. In Leviticu (c. 5. v. 18), se demandá, cã *peccatosulu se aduca sacrificiu dupa mesur'a si calitatea peccatului*. Preutulu aveá se determine ce sacrificiu corespundiatoriu trebue se aduca; de ace'a trebuia se scia si speci'a peccatului, ce nu poteá decátu din *marturisire particularia*. Decí nu remane indoiela, cã la Judei a existatu marturisirea la preutu inca si cea particularia. Acést'a o recunoscu si unii dintre protestanti, seau celu pueinu o admitu de forte probabile, cã Ugo Grotiu coment. in Ev. Santului Mat. c. III. v. 6. „*Si se botezdu dela elu (Joanu) in Jordanu, marturisirindu-si peccatele*“.

Marturisirea se faceá ordinariu la preutu, in casuri estraordinari la profetu tramesu anume de Ddieu cã se asculte marturisirea peccatosului si

se-i dechiare, că Ddieu la iertatu, cum s'a intemplat cu regele profetu Davidu. Acesta-si marturisi pecatulu inaintea profetului Natanu cu umilintia, cu dorere si parere de reu, si profetulu Natanu i- dechiara „si Domnul ti-a iertatu pecatulu“.

Din supr'a citatulu testu dela s. ev. Mat. c. 3. v. 6. se vede destulu de chiaru, că Judeii au practisatu marturisirea peccatorulu asiá precum amu amentitu mai susu, pâna la venirea Mantuitoriului, căci S. Joanu Botezatoriulu i-pregatieá pentru primirea Mesiei prin botezu in Jordanu si prin marturisire: „*Atunci esia la elu Ierusalimulu si tota Judea, si tota regiunea din giurulu Jordanului, si se botezáu dela elu in Jordanu, marturisindu-si peccatele*“. S. Mat. l. c. vers. 5—6).

Multi rabini insemnati, cá celebrulu *Kimchi*, admitu nu numai că a esistatu la Judei marturisirea particularia, ci si ace'a, că fora marturisire sacrificiale loru nu aveáu nice unu efectu. — Unii scriitori spuu, că pâna in dñu'a de astádi Judcii practiséza unu felu de marturisire, carea, celu pucinu pre patulu de morte, celi mai ignoranti o facu intr'unu modu generalu, dupa anumite formule, ér' celi mai inteligenti facu una marturisire particularia. (Vedi R. Melia „Della Confessione auricolare“ pg. 13. seqq.)

Dar' nu numai atât'a: marturisirea peccatorulu *intr'unu modu ore care* se afla mai la tote populare pagâne antice și moderne. Si intru adevuru: este istorice constatatulu, că pagânii aveáu unele sacrificia de espiare, in cari celu pucinu implicate se cuprinde marturisirea peccatorulu din partea celoru ce le aduceáu. Asiá la misteriale lui Bacu, a Vinerei, Adonei etc. (despre aceste mai pre largu in oper'a eruditulu Schmitt: Rescumperarea geuului omenescu, si Voltaire: istori'a Universale). Una chiaia cá simbolulu celu mai naturalu alu secretulu aterná de spatele preutulu, care ascultá marturisirile. „Secretulu li erá impusu sub pedeapsa de morte“. (M. Rolle Recherches sur le culte de Bacchus). Marturisirea la unu preutu anumitu se practisá de celi ce eráu se se initieze in misteriele religiunei mai in tota Elad'a, dar mai strictu se observá la *Eleusi* (misteriele Cererei numite *Thesmophoriae*, si preste totu *misterie eleusinice*), si in Samotraci'a. conf. F. Robiou „Les institutions de la Grèce Antique“ c. VI. Momsen, *Kreuzer*, *Sainte-Croix* si altii, căti s'au ocupatu cu religiunile anticitatei pagâne. Preutulu care ascultá marturisirea erá *Ierofantele*. Marcu Aureliu voindu a fi intrudusu in misteriele Tesmoforie la Eleusi, trebui mai antâiu se se marturisésca ierofantelui, scrie Voltaire in ist. univers.

Kreuzer in opulu seu despre relig. antic. serie că in ins. Samotraci'a celi ce eráu se se initieze in sacerdotiu trebuiau se aduca sacrificia de espiare si curățire si se faca una *marturisire in regula*. Totu asiá si Robiou in op. supracitatu: „*In Samotraci'a, e dreptu că aspirantii (de a fi intrudusi in misteria) trebuia se-si marturisésca mai inainte crimele sale principale, si tribunalulu Anactotelestiloru decideá apoi decu pote fi admisu la inițiere*“. (V. Maury t. II. pg. 310—12).

Dupa terminarea ceremoniei ierofantele aplică si una formula anumita pentru subiectulu initiatu in misteria. Acea formula dupa celebrulu autoriu olandesu Limburg Brouwer (cit. de Robiou) sună: *ἱερῶν χάρις, εὐθου ἡμεῖν*. — Cine nu vede in asta formula una umbra a formulei de absolute-tiune, ce se dă in s. sacramentu alu Marturisirei si pare că ar' dîce „mergi in pace si mai multu nu mai pecatu!“.

Se pote dîce cu probabilitate că acestu ritu a esistatu si la Egipteni, dela cari Grecii au imprumutatu multe in misteriale loru religiose, asiă cătu demisiunea adunarei in tota Greci'a o faceă ierofantele cu doue cuvinte egiptene, cari insemnău: *veghiati, fiti curati*.

Credemu, că din cele de pîna aci este evidente, că la poporulu celu clasicu alu Greciloru a esistatu mai multu decătu una umbra de marturisire: *una marturisire in regula*, cum sustiene Kreuzer, si acést'a „*pentru liniscirea si asigurarea conscientiei in contr'a terorii inspirate de justiti'a domnedieesca*“ (Robiou pg. 161. op. cit.) Si că se trecemu urmele de marturisire, cari s'ar' află in ceremoniele religiose ale celoru alalte popora pagăne din anticitate, spre completarea acestui articlu despre universalitatea si anticitatea marturisirei, vomu relevă numai, că marturisirea pecatelor si-are adumbrire si la poporale pagăne moderne, cari mai tote practizeza unu feliu de acusa a pecatelor. In loculu primu vomu amentî pre *Chinesi*. Se scie, că conformu superstitiuniloru esistenti in religiunea china, imperatulu are se aduca anumite sacrificia si cu ocaziunea acelora se indeplinesca mai multe ceremonie si intre aceste unu feliu de marturisire: pre una siedula si-are insemnate faptele bune, seau rele; aceste le cetesce cu voce submissa, apoi arde siedul'a esprimendu-si parerea de reu pentru faptele cele rele si propunendu-si a se indreptă (Quadro religioso della Cina cit. de R. Melia „*La Confess.* p. 19).

In Tibetu nu numai calugarii (si de acestia au multi) ci si in poporu si are fia-care spiritualulu seu. Acestuia si marturisescu peccatele intr'unu modu generalu dîcundu „*am peccatuitu*“ ér' spiritualulu dîce una rogatiune, pentru-că se le obtiena iertare. Candu apoi se aduna Lamanii (calugarii din Tibetu se numescu *Lhamas*) că se asculte esplicarea reguleloru, (acést'a o facu eli de 4 ori in anu), atunci priorulu loru se marturisesce mai antăiu, apoi recomanda celoru alalti *se se marturisesca fia-care la spiritualulu seu*. (A se vedé „*Parallele des Religions par le P. Brunet*“ T. I. p. 294. Conf. Melia loc. cit.)

In analele Propagandei se cetesce, că una specia de calugari (numiti *Talapoini*) dîu'a cersiescu cele necesaria pentru traiu, ér' ser'a candu se reintorcu in conventu, se marturisescu ingenunchiandu in aintea lui *pagoda* (superiorulu loru), ér' acést'a le impune satisfactiune. — Una clase a magiloru persiani are detorinti'a numai de a *ascultă marturisirile* si a resolve casuri de conscientia. *Bonzii* Japoneziloru suntu directori sufletesci. Indianii apoi in totu anulu esu la tiermurele rîureloru se marturisescu si aducu sacrificia de espiare.

Nu le amu adusu acesté dora pentru cá se cademu in eroarea ace'a atátu de detestabila, cá religiunea crestina prin sant'a marturisíre nu ar fi introdusu nemicu nou, ci numai ar fi imitatu vor una institutiune de a pagâniloru. Invetiatur'a bisericeii despre S. Marturisíre cá sacramentu este atátu de inalta, si in legatura asiá strinsa cu cele lalte adevéruri de credintia, cátu numai una cunoscintia nesuficienta a ei pote dá nascere la una atare eroare, ci le am adusu aceste numai pentru ace'a, cá se se veda, cá marturisírea pecatelorú cá parte a sacramentului nu este nice decum unu ce, de care s'ar' infiorá natur'a omenésca, unu tormentu alu conscientiei, precum sustienu inimicii ei. Deca ar' fi asiá atunci n'am poté se aflámu nicairi urma despre ea, ma chiaru si in religiunea crestina atunci nu s'ar' fi potutu introduce nice odata.

Totu odata din cele pâna aci resumámu, cá mai la tote poporale pagáne conduse numai de lumin'a ratiunei se afla in presente, cá si in trecutu, una convingere despre necesitatea marturisírei pecatelorú, cu alte cuvinte: vèrtutea penitentiei a esistatu si esiste mai la tote poporale pagáne atátu in presente cátu sî in trecutul departatu. Dar' ace'a penitentia interna a lorú, chiar' si manifestata in ore care modu, a fostu si este numai vèrtute naturala, prin urmare nesuficienta spre a le castigá grati'a domnedieesca; pre candu in legea gratiei marturisírea pecatelorú, impreunata cu parerea de reu si propusulu de indreptare, facuta inaintea preutului legitimu, castiga iertarea pecatelorú penitentelului, in vèrtutea poterei de a legá si deslegá, carea potere a dat'o D. n. Isusu Christosu Bisericeii sale.

(Va urmá).

Necessitatea bibliotecelor tractuali.

Motto: »Buzele preotului voru padi scienti'a si legea
voru cercá din gur'a lui« (Malachi'a c. II. v. 7.)

Conciliulu provinciale alu provinciei basericescii gr. cat. de Alb'a-Juli'a si Fagarasiu, celebratu in Blasiu sub presiedinti'a Escellentiei Sale Dnului Dr. Joane Vancea archiepiscopu si metropolitu in 5—14 Maiu alu an. 1872, intre alte dispusetiuni salutare pentru clerulu si poporulu provinciei nostre gr. cath. in cap. I. din Titululu VII. tienendu contu despre cultur'a rapede, ce se estinde in tote clasele societatei umane, dispune a se infientiá biblioteci tractuale in tote districtele protopopesco din provinci'a basericesca mai susu indicata.

Privindu la misiunea sublîma, ce o are preotulu românú, intru adevèru trebue se salte de bucuria anim'a nostra, respective a acelor'a, cari asuda in vine'a Domnului, cându vedemu accentuându-se din partea membriloru eruditi ai conciliului provinciale necessitatea imperiosa de a se cultivá clerulu romanu gr. cat. in scientiele teologice si profane.

Pre bas'a celoru mai susu espuse mi ieu libertate din bunavointi'a Clarissimului Dnu Redactore alu „Foiei basericescii“ a indegetá motivele de mare importantia, cari pretindu perfectionarea clerului in scientiele sacre si profane, si anume:

1. Seclulu modernu e seclulu luminei si alu progressului. Tote natiunile civilisate se adopera, cá se progreseze pre terenulu scientieloru si a culturêi intelectuale, cáci cultur'a, scienti'a, progressulu e devis'a poporeloru moderne. In acést'a epoca multu agitata nu potemu privi cu indiferentismu la progressese gigantice, ce le manifestéza spiritulu omenescu in tote ramurile scientiei, fara de a fi timbrati de antagonistii nostrii, cá nescari ignorantii si necapaci de cultur'a superiora scientifica. Se nu uitámu, cá vietuimú in midiluculu unei revolutiuni spirituale, in care S. baseric'a nostra e atacata cu arme spirituali; asiá dara déca voimú se devenimú luptatori energiosi a s. bisericeii lui Christosu, trebuie se fimú provediuti si noi cu cele mai destinse arme spirituale, cá ast-feliu se potemu combata cu succesu tote atacurile indreptate asupr'a s. bisericeii nostre si a servitoriloru altariului.

S. maica baserica prin canonele sale dela inceputulu erei crestinismului, pâna in tempulu presinte a demandatu preotiloru sei, cá se se cultive in scientiele ecclesiastice si profane, cá-ci cultur'a scientifica dupa moralitate e florea cea mai frumoasa in ghirland'a meriteloru unui preotu. „Ignorantia dñce conciliulu Toletanu c. IV. (633) mater cunctorum errorum, maxime sacerdotibus vitanda est, qui docendi officium in populis susceperunt“; ér' despre scientiele profane Summarium Districh. 37. díce: „ecclesiastici litteras seculares sciunt ad necessitatem“. Asiá dara de aci resulta, cá trebuie se dispunemú de unu midilocu eficace, se ne potemu castigá scientiele sacre si profane, si acestu midilocu accomodatu, privindu impregiurárele impovorative la cari suntemú espusi e: infientiarea biblioteceloru tractuale, din care si celu mái miseru confrate alu nostru se-si pota insusi o cultura suficienta conformu pusetiunei ce ocupá in societatea omenésca, cá servitriu credintiosu in vine'a Domnului.

Cum-cá ide'a acést'a sulevata de conciliulu provinc. primu alu bisericeii nostre gr. cat. va avé influintia remarcabile asupr'a nostra cu respectu la inavutirea cunoscintieloru necesarie, se pote demustrá „usque ad evidentiam“ si din ace'a impregiurare demna de atentiune, cá:

2. Unu preotu consciu de chiamarea sa sublima, nu pote se fia indetultitu cu cunoscintiele teologice castigate in institutulú seminariále, ci e necesariu cá se-si procureze pre lunga manualele studiate si alte opuri teologice mai recinte, din cari se-si pota formulá unu indreptariu, dupa care va avé de a predá in pastorirea turmei cuventatorie lui incredintiata. Cine nu scie câte cestiuni remánu, cá o enigma neresolvibila, din cauza, cá respectivulu preotu nu a avutu ocaziune de a cetí atari opuri, in cari cestiunile cele mai complicate se resolvescu cu cunoscintia de cauza. — De aci provine dauna atátu asupr'a preotului respectivu, cátu si asupr'a turmei cuventatorie lui concrediuta; pre cându déca viribus unitis ne-arú succede a infientiá bibliotecii tractuale, din aceste amú poté usioru suplini cunoscintiele nostre defectuose; cá-ci numai in tribunalulu confessionalu cáta cunoscintia teologica se recere!

3. Starea materiale a clerului român, neci decum nu-i permite, că fiesce-carele, singulariter se-si pota procurá cartile necesare spre cultivarea propria, de aci provine apoi si ace'a impregiurare deplorabile, cá o parte a clerului gr. cat. mai alesu din beneficiile mai pucinu proventuose, pre langa tota bunavointi'a, nu pote stá in privinti'a culturai scientifice pre acelu nivelu respectabilu, unde ar' trebui se steie. Câte talente frumose dintre preoti disparu intre muntii patriei nostre, din cauza cá nu dispunu de midilocene corespundietorie, cu cari se se folosésca in desvoltarea calitátloru sale spirituali.

4. Poporulu nostru posedea o datina stravechia demna de laudatu, si anume in unele impregiurari critice, cu cea mai mare confidintia se duce la pastorulu seu sufletescu dupa consiliu in cause ecclesiastice si civile; acuma deca preotulu nu e versatu destulu in scientiele sacre si profane, nu-i capace de ai subministrá consilie intielepte si acomodate legiloru vigente credintiosului seu, si ast-feliu cade intr'o alternativa forte periculosa; cá-ci deca i refusa rogarea atunci devine odiosu, ér deca din nescienti'a legiloru -lu svatuesce reu, atunci si-compromitéza auctoritatea s'a si e timbratu de omu malitiosu seu ignorantu.

5. De multe ori se ivesce ocaziunea, cá preotulu e necessitatu a vorbí „ex abrupto“ in cutareva societate, seu e provocatu „ex improviso“ la cutare inmortentare se contioneze; acum'a deca i lipsescu ideile, din cauza cá nu e provediutu cu cartile necesare, dein care, cá dintr'unu fonte se-si culega materialulu necesariu, cá-ci nu potemu dispune de geniulu si inventiunea lui Bossuet, Fenelon, Dupanloup etc., ce va poté manifesta in atari impregiurari critice? Perplesitatea va fi inevitabile. Asiá cugetu, cá omitiendu alte consideratiuni, numai din motivele mai susu comemorate, ori si care se va convinge, cá necessitatea unei biblioteci tractuale o reclama intr'unu modu forte eclatantu impregiurările actuali; cá-ci misiunea sublima a preotului, care consista mai vertosu in a predicá evangeli'a divina alui Christosu prin cetirea opuriloru teologice s'aru facilitá, deca din opurile homiletice coadunate si-aru compune fiesce-carele unu estrasu meduosu, cu care s'ar' poté folosi la ori ce ocaziune. Prin procedur'a acést'a auctoritatea si védi'a preotului in ochii poporeniloru ar' cresce.

Ér din contra deca vomu fi indiferenti facia de perfectionarea nostra in scientiele sacre si profane, atunci si cunoscintiele nostre castigate in institutele seminariale se voru micșiorá; de ora-ce si talentele cele mai escelinte, deca nu se perfectionéza in continuu, stagnéza. Esperinti'a de tote dilele ne invetiá, cá omulu celu mai erudit, deca prin nescari impregiurări impedecatorie e necessitatu a intrerumpe studiele sale, cu tempu devine ignorantu. deora-ce scientiele totu mereu progreséza, precându densulu se afla pre treptele regresiei. Si acum'a e in valere axiom'a enuntiata in dinariulu „Románulu“ din 20 februarie alu an. 1868, care suna ast-feliu: „Omulu celu mai invetiatu,

deca nu va caută neconținutul a mai înveți, a se ține cu persistența la cerințele cunoștințelor omenești neconținutul sporind, se coboră, rămâne înapoi cu făcarea oară ce trece“. Prin urmare deca vomu a ține contul la titlul de preoți calificați, și predicatori zelosi ai evangheliei lui Christos trebuie, se studiam în continuu, pentru-că cum vomu deveni lumin'a lumii, deca vomu orbecă în întunecul nescienței? Așă dară aci cu totu dreptul se poate aplica sentința S. Scripturii: „Antequam loquaris, disce (Inteleptiunea lui Sirach c. 18. v. 19) și consiliul S. Hieronimului exprimat în epist. 2. ad Nepotian. c. 8. „Multo tempore disce, quod doceas“.

În fine perfecționarea noastră în științele sacre și profane o pretinde și interesul bine priceput al sufletului nostru, de ora-ce preotul pentru nepăsarea sa făcea cu științele sacre și profane, de sigur va conțra pedeapsa amenințată din S. Scriptura: „Pentru-că ai lapedat știința, și eu te voi lăpăda pre tine, că se nu preoțiești mie“ (Osea c. 4. v. 6).

Joane Marchesiu,
preot romanu maramuresianu.

Poetul Schiller și judecat'a din urma.

Celebrul poet german Schiller voind a explica în mod rationalistic scen'a cea din urma și totu odată și cea mai imposantă din istoria genului omenești, judecat'a din urma, dice: „*die Weltgeschichte ist das Weltgericht*“ istoria lumii este judecat'a lumii. Unu barbatu atât de genialu, cum a fost elu, vedeă și simțea bine, cumcă în lume esista una luptă continuă a binelui cu reul reprezentate atât de frumos în S. Scriptura prin cele două cetăți, Ierusalimul și Babilonul. Totu așa de bine vedeă elu și simțea, fiindu-că eră de unu sufletu cu multu mai nobil, decâtu se nu veda și se nu simțea, cumcă în lupt'a acest'a nu numai că nu totu de a un'a, dară numai în forte pucine cazuri triumful este acolo, unde trebuie se fie, va se dica pre partea binelui, și în cele mai multe cazuri reul este celu ce porta coron'a învingerei. Prospectul acest'a tristu și a misicatu și revoltatu totu sufletulu, precum unulu fie-care știe din esperința proprie, că și se întempla și lui, de câte ori în viața și se da ocaziune a vedé tristulu triumfu alu reului asupr'a binelui. Din cauz'a acest'a poetulu nostru s'a vediatu necesitate a cercă una rezolvire care a enigmei acesteia. Totu esitul luptei binelui cu reul și se pareă nenaturalu și condamnatu și judecatu de mintea sanetosa. Cum s'ar poté face esitul acest'a totu naturalu și conformu minții, cum s'ar poté întornă totu lucrulu, și se se asigureze binelui triumfulu contr'a reului? Acest'a a fostu întrebarea, ce și o a pus standu cufundatu în cugetu înainte enigmei acesteia. Se alerge la revelațiunea divină, care deslăga enigm'a în unu modu atât de naturalu și usioru de înțelesu, nu a voitu, pentru-că încă de multu depusese diosu tota credința în ver una revelațiune, că pre unu balastu insupportabilu, precum diceă elu, și că pre una catenă

nesuferibila. Panteismulu, ce pre atunci ocupase in Germani'a in tote formele lui mai tote spiritele literatiloru si mai tote catedrele professorali, tienea legatu si sufletulu poetului nostru, ér elu i dá espresiune de multe ori forte frumoasa in scrierile si poemele sale. In urm'a panteismului acestuia elu nu cunosceá nice un'a fientia a fara de lume si preste lume, care se o indrepte spre unu scopu ore care. Totu ce cunosceá elu, erá lumea acést'a, fora inceputu si fora capetu, care si indeplinesce cursulu seu orbu cá una masína fora a sci, cá de unde vine, si unde merge. In lumea acést'a dupa elu si dupa toti Panteistii totu este necessariu, si prin urmare totu este Ddieu dela corpurile cele grandiose si immensurabili ceresci pâna la firulu de nasipu, fiendu-cá tote fora deosebire, cele mici cá si cele mari suntu absolutu de lipsa in cursulu universului. Standu pre bas'a acést'a poetulu nostru ar fí fostu numai consecentu, deca ar' fí dîsu: in lumea acést'a tote câte se intempla suntu necesarie, fienducá nu suntu altu ceva decátu rezultatulu operatiunei legiloru celoru orbe ale universului. Ori de ne place, ori de nú ne place, noi trebuie se le primimu tote, si se ne supunemu, fiendu-cá altumentrile nu pote se fia. De ne amu intristá noi ori si cátu pentru unulu seau altulu din fenomenele universului, nu ne ajuta nemic'a, cá noi trebuie se le primimu tote de bune, fiendu-cá nu se intempla decátu ace'a ce trebuie se se intemple. Astu-feliu ori cáta dorere amu semtfí vediendu in lume, cum mai de multe ori triumféza reulu in contr'a binelui, decátu binele in contr'a reului, ace'a noue nu ne ajuta nemic'a, de ora-ce triumfulu acest'a asia este de necessariu dupa legile universului, cá si fulgerulu, ce cade din ceriu si aprinde si sdrobescce obiectele.

Deca astu-feliu ar fí resonatu Schiller, atunci resonamentulu lui ar fí fostu consecentu, logicu, si conformu panteismului, ce-lu professá. Inse nobilitatea sufletului lui nu-lu lasá se professeze panteismulu, decátu numai pâna atunci, pâna candu prin elu moralitatea nu suferieá nemic'a. Elu ar fí trasu bucurosu si consecintiele amintite din panteismu. Inse atunci ce priveliste i se infacisiá inaintea ochiloru? Deca triumfulu mai continuu alu reului in contr'a binelui este necessariu dupa legile universului, si prin urmare deca nu avemu nice unu dreptu de a ne plange in contr'a lui, precum nu avemu p. e. dreptu de a ne plange, cá pamentulu este mai departe de sore cá Venus, si prin urmare mai pucinu luminatu si incaldítu, atunci dispare tota deosebirea esentiala intre bine si reu, atunci nu mai existe bine si reu respectivu, ci tota deosebirea loru este numai una fantasia a nostra, atunci reulu nu este de pedepsitu si binele nu e de remuneratu. Tribunale, judecatori, inchisori, pedepse, tote nu au nice una valoare, cá criminalistulu si facutoriulu de rele nu a facutu altu ceva nemicu, decátu ace'a, ce a trebuitu se faca, si ce i a fostu absolutu cu nepotintia se nu faca, si fapt'a lui cea rea nu a fostu altu ceva decátu unu momentu in cursulu celu necessariu, inalterabilu si inmutabilu alu universului, unu momentu chiaru asia de necessariu cá si cursulu universului.

Asia departe inse nu voieá se mérga poetulu nostru celu genialu si nobilu nice de cum. Pusetiunea lui erá acum câtu se pote mai critica. Triumfulu desu alu reului in contr'a binelui i erá evidentu. Dorinti'a lui de a esplicá enigm'a acést'a astu-feliu, câtu la urma totusi binele se ésa invingutoriu, lu impingeá cu veemintia irresistibila, cá se caute ori si unde una solutiune. La revelatiune nu voieá se alerge cá unulu, ce puneá mare pondu pre ace'a, cá se fia numeratu in sirulu cugetatoriloru liberi. La panteismulu ce-lu professá nu poteá se alerge, de ora-ce acést'a i prestá una resolvire a enigmei, de care i se sculá perulu in capu. In confusiunea acést'a alérga poetulu nostru la istoria, si i pune ei intrebarea, si cere dela ea deslegarea enigmei celei pentru elu atátu de neintielese. Lui ce e dreptu i s'a si imparutu, cá istori'a i a datu unu respunsu deplinu multiumitoriu. Respunsulu acést'a dupa datin'a lui cea laudabila de a esprimá ideile in unu modu câtu se pote mai frumosu si de multe ori rapitoriu, l'a si exprimat in unu stilu lapidariu de o scurtíme laconica prin trei cuvinte: „*die Weltgeschichte ist das Weltgericht*“ = istori'a lumei este judecat'a lumei. Cuvintele suntu pucine, inse sensulu este profundu. Istori'a lumei este ace'a, ce are se deslege enigm'a de mai susu. Ea pasiesce aici cá judecatoriu, si verdictulu ei este acel'a, ce intorna totu lucrulu, si face cá mai in urma totusi se triumfeze nu mai multu reulu asupr'a binelui, ci binele preste totu reulu.

Se ne punemu acum intrebarile urmatorie, si anume antáiu; cum suntu de a se intielege cuvintele poetului nostru: *die Weltgeschichte ist das Weltgericht* = istori'a lumei este judecat'a lumei, si a dou'a, cá ore deslegata este in adeveru prin cuvintele aceste enigm'a ace'a nedescifrabila fara de ajutoriu ddiescu, dupa care in contr'a dorintiei nostre vedemu in lume mai multu reulu triumfandu, decátu binele.

Antáiu ce voiesce se dica poetulu nostru prin cuvintele, cá istori'a lumei este judecat'a lumei, si cum voiesce elu prin acést'a a deslegá enigm'a triumfulu celui atátu de desu a reului asupr'a binelui? Triumfulu desu alu reului asupr'a binelui este evidentu. Acel'a nu-lu pote negá nimene. Unu omu blastematu p. e. cá Nero, dupa dreptate ar' fi trebuitu se traiésca tota viét'a in inchisore cá celu mai blastematu criminalistu. Si pre langa tote aceste ore asiá s'a intemplat? Nice de cum, ci chiaru din contra, elu a fostu redicatu si a siediutu pre tronulu lumescu celu mai insemnatu din lume, pre tronulu imperiului romanu. Triumfulu reului asupr'a binelui este in casulu acést'a evidentu.

Inse óre ce verdictu pronuncia istori'a asupr'a lui Nero. Ore punelu si istori'a in sirulu barbatiloru celoru mai mari si mai de caracteru? Nu nice decum! Ci chiaru din contra, verdictulu istoriei lu asedia intre omenii celi mai blastemati, si si pre cersitoriulu de caracteru de prin coltiurile stradeloru inea-lu redica si pretiuesce mai multu decátu pre Nero. Astu-feliu dice poetulu nostru: éta cá inaintea istoriei lumei totusi triumféza binele preste

reu. Triumfulu reului preste bine este numai la parere, este numai una gresiála a judecatei singuraticiloru. Cându inse judecatoriulu este genulu omenescu intregu in istoria, si nunumai unu individu singuraticu, atunci totu de a un'a triumfulu este in partea binelui. Nero a potutu cugetá despre sine, cá elu pre langa tote blastematiele lui totusi a triumfatu preste celi buni, inse istori'a judeca chiaru din contra, cá ea pre acestia i pretiuensee, éra pre elu lu condamna.

Acest'a este sensulu cuvintelorú: cá istori'a lumii este judecat'a lumii, prin cari a cugetatu Schiller, cá pote deslegá enigm'a triumfulu reului asupr'a binelui, fara de a alergá la revelatiune, fara de a atacá moralitatea, si forá de a parasí nice panteismulu. Si in adeveru, cá modulu acest'a alu deslegarei enigmei nostre aflatu de elu l'au primitu toti teologii rationalisti.

Inse ore deslegat'a Schiller prin cuvintele aceste enigm'a triumfulu celui atátu de desu a reului asupr'a binelui? Nice pre departe! Cá antáiu, cine va dice, cá istori'a este in stare a judecá totu de a un'a cu dreptate perfecta. Istori'a vede numai faptele esterne, si nu si intentiunea interna. Si pâna cându nu o cunosce si pre acést'a, pâna atunci judecat'a ei totu nu este perfecta. Afora de ace'a chiaru nice cele esterne nu le cunosce tote, cá se pota aduce sentintia totu de a un'a in adeveru drépta, cá se nu mai amintimu nemic'a de ace'a, cá de multe ori si pucinele fapte esterne câte le cunosce, le cunosce falsu. Apoi ore se mai amintimu de ace'a, cá nice una scientia pre lume nu este asia infectata de subjectivismu cá si istori'a. De unde urméza, cá cu privire la forte multi barbati mari, atâte judecáti suntu câte capete, si judecat'a aterna tare multu dela principiele, ce le profeséza cineva. In dílele nostre s'a intemplatu de unu esegetu destructivu germanu a redicatu pre Jud'a preste toti celi lalti Apostoli, fiendu-cá esplicase tradarea lui cu ace'a, cá Jud'a iubieá si doricá imperatiea lui Mesi'a mai multu cá toti celi alalti Apostoli. Din caus'a acést'a ne mai potendu asteptá, a voitu se veda, cá ore este Mantuitoriulu nostru adeveratulu Mesi'a. Pentru ace'a l'a tradatu, cá se fia ucisu, sciendu, cá deca elu este Mesi'a celu adeveratu, atunci va invinge si mortea, si va aduce odata imperiulu celu de multu doritu. Numai din iubire catra imperati'a messiana s'a facutu elu tradatoriu, dorindu mai tare cá celi lalti Apostoli, cá se se faca odata lumina in caus'a acést'a. Se pote vedé de aci, cátu este de subjectivu si de retacitu câte odata verdictulu istoriei. Seau se ne spuna aperatorii deslegarei lui Schiller, câti suntu barbati celi mari, cu privire la judecarea caror'a se unescu toti istoricii? Nu voru fi in stare a ne spune nice unulu, in care se se unéscu cu totii perfectu. In urma si deca n'ar avé istori'a defectele aceste, ore se ocupa ea cu toti omenii. Câte milioane de omeni nu suntu, cu cari nice nu se ocupa istori'a, si aceia n'au fostu celi mai rei, deca nu cumva de multe ori celi mai buni!

Considerandule aceste se ne punemu intrebarea, ore pote fi multiumita conscienti'a nostra numai cu unu atare judecatoriu, cum este istori'a, si óre sentinti'a cea lapidaria alui Schiller desléga enigm'a nostra perfectu?

Unu surisu ore care cu una trasura de compatimire si de mila escita in ori ce cugetatoriu tota sentinti'a cea de altumentrile frumoasa alui Schiller, candu vede cu ce lucruri voiesce elu se deslege enigm'a ace'a ce atât'a a neliniscitu genulu omenescu. Istori'a insasi este pentru noi in mare parte una enigma, si noi totusi cu ajutoriulu ei voimu se deslegamu una alta enigma, cu intunereculu voimu se luminamu intunereculu, si amarulu se-lu indulecimu cu amaru.

Nu voimu a detrage nemiecu istoriei cá scientia. Inse negamu absolute, cá ea ar' ff in stare a deslegá enigm'a nostra. Dtcerea poetului Schiller: die Weltgeschichte ist das Weltgericht = istori'a lunei este judecat'a lunei, o primimu si noi, numai cátu noi o inturnamu, si dtcemu das Weltgericht ist die Weltgeschichte = judecat'a lunei este istori'a lunei. Care este inse judecat'a lunei? Judecat'a adeverata a lunei este *judecat'a din urma*, si judecat'a din urma este in adeveru istori'a lunei intregi. Atunci tote faptele toturoru omeniloru, si cele mai ascunse, voru ff judecate dreptu inaintea lunei intregi. Atunci tota istori'a lunei se va desvalí si va ff judecata cu perfecta dreptate. Atunci va triumfá perfectu binele asupr'a reului. Atunci enigm'a nostra va ff deslegata. Acést'a pentru-cá atunci tota istori'a genului omenescu se va desvalí si judecá inaintea lunei intregi, istori'a cea adeverata, care noue ni este in mare parte ascunsa, si numai lui Ddieu perfectu cunoscuta. Din care cauza dtce S. Joanu Ev. in Apocalipsu, cá istori'a lunei simbolisata prin una carte sigilata cu siepte sigile nu o cunosce decâtu numai mielulu lui Ddieu, éra baseric'a nostra canta in Antifonu, cá la judecat'a din urma se voru deschide cartile, va se dica se va desvalí istori'a lunei cea pentru noi ascunsa.

Astu-feliu poetulu nostru si cu elu toti rationalistii nu in ace'a gresiescu cá sustienu, cá judecat'a lunei este istori'a lunei. Ci gresiescu in ace'a cá sub judecat'a lunei intielegu istori'a. Pre calea acést'a enigm'a nostra nu se deslega. Deca inse sub judecat'a lunei se intielege judecat'a din urma, si deca ar dtce: judecat'a din urma este istori'a lunei, atunci enigm'a nostra este perfectu deslegata.

Inre cele multé este si casulu acest'a unu argumentu plausibilu, cá multe din problemele cele mai mari ale cugetarei nostre de locu nu le potemu deslegá fora de ajutoriulu revelatiunei.

Documinte relative la istori'a bisericeii nostre

de Joanu Antonelli can. metrop.

B. Transumptulu ¹⁾

dominiului fundationalu din Cutu.

Escelenti'a s'a d. Comite Gabriele Bethlen consiliariu de statu actuale intimu alu s. s. Maiestati c. reg., camerariu si cancelariu aulico transilvanu

¹⁾ Originalulu latinu se va publicá in numerulu venitoriu.

unele bunuri in principatulul Transilvaniei, ce le a tînutu si posiediutu fisculu reg. intru acelea si Cutulu cu curi'a nobilitare de acoló cu apertinentele esteriu si interiore in virtutea colatiunei reg. castigandule pentru sene si eredi si cu dreptu perpetuu si in anulu precedente 1758 introducanduse serbatoresce in intregu dominiulu Cutului l'a si ocupatu prin plenipotentiatii sei. Ci in urm'a demiselu si umiliteloru rogari ale ilustritatei si reverentiei sale Petru Paulu Aaron de Bistr'a episcopulu Fagarasiului de ritulu grecescu in Transilvani'a si partile annexe a promis, s'a inoitu si induratu alu cede cu intrega posesiunea Cutului, curi'a nobilitare ce esiste acoló, cu cas'a de piatra, si tote apertinentiele interne si esterne, alu dá si a-lu transpune dupa conscriptiunea si inventariulu facutu de nobilii Alesiu Török si Alesiu Mohai cancelisti si notari jurati mai susu memoratu ilustrului si reverendului episcopu cu 30,000 floreni spre a servi seminariulu Buneivestiri de fundatiune perpetua pentru nutritrea studiosiloru seraci de ritulu grecescu in modulu si conditiunile contractuale, ce in scurtu voru emaná si se voru dá de atinsulu excelentia. Si de ora ce ilustrulu episcopu in adeveru a si administratu excelentiei sale douedeci si siepte mili florini rhenensi succesive si in parti, pre cumu arata quetantie, si despre residuii trei mili floreni persolvindi mai de aproape cu interusurie loru legale a datu obligatiuni asecuratorie; urmandu mandatulu benevoitoriu alu esc. sale d. Gabriele de Bethlen principalului meu emanatu catra legitimii sei plenipotentiatu, comunicatu si cu mine, de a se strapune fora intardiare ulterioara intrega posesiunea din Cutu, de atátea ori memorata cu tote apertinentiele si accesoriele sale memoratulu episcopu; cu inoieirea si intimarea si a celoru alalti plenipotentiatu legitimi Josefu Baló de N. Batron perceptoru provincialu generale in Transilvani'a si Stefanu Halmágyi de Szilágy Somlyo registratorulu cancelariei reg. provinciali transilvane in terminulu prefiptu de densii adeca in 21 a l. c. Martie a. 1760, conchiamanduse vecinii comitancii din Dai'a romana, Drasieu si Conti'a comitatulu Albei in Transilvani'a, judetii si juratii din scaunele saxonicale Sebesiu si Miercurea, si respective venindu facia in persona la curtea Curiei din Cutu nobilii din Dai'a, posesorii mai principali din Cutu, locuitorii, iobagii si inquilinii, pre acelasi cu numele si la mandatulu gratiosu a d. comite Gabriele de Bethlen lu introducemu in dominiulu realu alu predisei posesiuni din Cutu, a curiei si apartinentieloru ei si lu transpunemu cu instrumentu separatu transpositionale cu tote mobiliale specificate, ce va urmá mai tardu.

Spre adevierirea acestei introductiuni si transpositiuni amu datu aceste litere din oficiu suscrise si roborate cu sigilulu usuale. Datu in Curi'a din Cutu in anulu lun'a si dfu'a mai susu insemnate.

L. S. *Stefan Halmágy de Ettfalva* m. p.

alu doile plenipotentiatu a susu tit. C. Gabriele de Bethlen si jurium inspector.

Recunoscu cá in an. 1760 21 Martie pre in midilocirea susu semnataulu plenipotentiatu Stefan Halmágyi de Ettfalva in modulu suprascrisu mi s'a

transpusu bunulu din Cutu, l'am ocupatu si luatu in manile mele cu introductiune serbatorésca.

Petru Paulu Aaron m. p.
episcopulu Fagarasiului.

In puterea acestor'a marturimu, cá present'a copia este conforma originalului.

Petrus Pap de Ddilya m. p.
Inclit. comitatus Albensis Transilvaniae
juratus assessor.

Senior Alexander P. Benyei m. p.
nobilis de all. Benye.

Contemplatiune in tempu de vigelia.

de *Petru Birt'a* prot. gr. cat. in Halmagiu.

Me cuprindu in tacere cu intieleptiunea universului, ascindu in liniste pana la goliciunea nepenetravera a cerului, si de aci descindu pre pamentu, cá pre celu infinitu se-lu potiu cuprinde. Starea presenta a lucrureloru voiescu a-o scrutá, cá se potiu privi in trecutu si venitoriu.

Cine se incumeta a me desceptá din somnulu celu aduncu alu cugetarei? Cine mi conturba cugetele cufundate in marimea universului?

Mi se pare cá si cum pamentulu s'ar' cutremurá, cá si cum aerulu ar' durdui; au dor' acést'a e vocea, e resunetulu lui Domnedieu cátra vocea inimei mele? — Sorele se acopere cu nuori ingrecati de tempestate; cerulu incetéza de a mai suride cu facia-i azurfa, aerulu se misica. Orizontele imbraca velulu posomoritu alu noptei intunecóse; vuetulu marei aerice totu mai tare se aude. Se incepe vigeli'a, se nasce unu ventu potericu si fluerandu grabesce a percurge printre comele pletose ale codriloru inaccesibili; nuorii se par' a formá stanci gigantice, intunecimea din ce in ce totu mai tare se latiesce pre pamentu si vocea trasnetului e totu mai potinte. Diu'a s'a schimbatu in nopte; vedu sagetile fulminante si sub greutatea durduitului ingrodituriu si muntii se par' a se cutremurá. Cerulu e in lupta cu pamentulu, ér' pamentulu geme sub greutatea puterei dilnice; aerulu stá in lupta cu sagetfle fulgerului, er' fulgerulu in esplosiunea-i turburata cérca dupa centrulu pamentului.

Celi slabi si nepotintiosi la inima si sufletu cugeta in sine: in mani'a Ta ni respondi astufeliu o Ddieule creatoriu! Se ingrodiesce si cutremura finti'a omenésca de sagetile tale, si consciinti'a cea rea ar' voi cá se se ascunda din aintea Ta in sinulu pamentului . . . eu inse afiu numai placere in acestu jocu maretii alu naturei, in care mfi de fientie si adfa bucuri'a, si unu cântu de lauda intona pieptulu meu tie Parinte, care asiá mare si potinte esti precum in tóte opurile Tale, asiá si in acést'a privelisce!

Graiesce o Ddieule eternu cátra tóte creaturile tale in acést'a limba poterica a atotopotintiei tale, anunciandu, cumcá vocea justitiei tale e mai penetrabile decátu fulgerulu, si cumcá nedreptatea, injustiti'a, porta in sinu-i fulgerulu, ce acum seau mai târdú va nimici pre celu nedreptu.

Fulgerile au incetat, numai vântulu mai siuera in codrii seculari, dar' vocea atotopotintelui Domnedieu in sufletulu meu si acum mai resuna . . . si ceea ce-mi incaldieá pieptulu, respira acum prin buzele mele intonându lauda, maríre si multiamita Tfe o Ddieule eternu, carele impovoredi nuorii cu fulgere si dimiti sagetile tale fulminatorie asupr'a omenimei, cá se cunosca binele si se urmeze dreptatea, cá se te cunosca pre tine o Ddiule creatoriu!

Multiamita publica.

Clarissime Domnule Redactore!

Siri'a 18 Martiu 1883.

Ve rogu se binevoiti a dá locu acestei modeste multiamite in pretiuit'a Foia, ce redigeti.

Subscrisulu in numele tuturor preutiloru dein Districtulu propopescu alu Siriei mi esprimu cea mai profunda multiamita Magnificulu si Reverendisimulu Domnu *Paulu Vela* canonicu alu Diecesei Oradane pentru marinimositatea, cu care a onoratu acestu Districtu prenumerandu pentru fiecare parochia câte unu esemplariu din „Foi'a basericésca“ edata in Blasiu, rogandu pre Atotu Potintele Ddieu, cá se-i lungesca firulu vietiei la ani nestoriani spre binele si mandri'a s. baserice si a natiunei romane.

Pre langa repetárea umilitei rogari recomandandume semtieminteloru pie sum. Alu Cl. DVostre *Vasiliu Zsiros* frate in Christosu

Vasiliu Zsiros, prot. Siriei.

Noi din partene inca ne alaturam din inima la multiamit'a si urarile de fericire aduse Rssimulu D. Canonicu din partea preotimei tractulu Siriei din Dieces'a Oradei mari. De alta parte inse trebuie se marturisimu, cá nu ne potemu ascunde unu semtiu ore care de mirare, cându vedemú, cá chiaru preoti din dieces'a cea mai bine dotata cá tote si prevediuta cu clerulu celu mai luminatu, din dieces'a Oradei mari, in neinsemnat'a suma de 3 fl. v. a. spre unu scopu literariu potu se aiba lipsa de marinimositatea unui prea demnu D. Canonicu. Atunci ce se mai dica preotímea cea misera din archidieceasa si din diecesele sufragane a Gherlei si a Lugosiului!

A v i s u.

P. T. D. D. Prenumeranti suntu rogati a reclamá numai decátu, deca óre careva nu primesce ver unu numeru, căce deca reclamarea se intempla la done sean la trei septemani, atunci Redactiunea nu mai pote ajutá nemicu. Reclamarile se se faca pre blanquettele postali. Éra dela posta se nu se scota numerii decátu prin persone cunoscute oficiulu postalu respectivu.

Post'a Redactiunei.

Dlui V. B. in S. Poesi'a se va publicá securu. Cu privire la celelalte inca nu ve potemu dá respunsu.

Editoriu si redactoriu responsabilu Dr. Alesandru V. Gram'a.

Tipografi'a Seminarului gr-cat. in Blasiu.

Prospectu!

Se afla sub tipariu, si in curundu va esti:

**„Istori'a bisericeii romanesci dela inceputulu ei si pana
in zilele noastre“**

de Dr. **Alesandru V. Gram'a.**

Opulu va cuprinde 15—20 cole cu litere garmond si petit. Pretiulu
1 fl. 50 cr.

Doritorii de a avé acestu opu, se se adreseze la autoriulu in Blasiu.

Totu la acelasi se afla de vendiare:

- Istori'a universale a bisericeii pentru studiulu privatu** de Dr. *Alesandru V. Gram'a* pretiulu 2 fl. v. a.
- Principiele morali seau etice** ale religiunei crestine pentru gimnasiile romane unite si pentru alte institute de Dr. *Alesandru V. Gram'a* pretiulu 70 cr. v. a.
- Istori'a universală a bisericeii si particularia a Romaniloru** pentru gimnasiile romane unite si pentru alte institute de Dr. *Alesandru V. Gram'a* pretiulu 70 cr. v. a.
- Esplicarea mecanica moderna** a naturei si credinti'a in Ddieu de Dr. *Alesandru V. Gram'a* pretiulu 50 cr. v. a.
- Introducerea Santei Scripturi** de Dr. *Alesandru V. Gram'a* pretiulu 20 cr. v. a.